

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-6>

Вислободов Олександр, старший викладач кафедри техніки та реставрації творів мистецтва НАОМА;
Тимченко Тетяна, кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри техніки та реставрації творів мистецтва НАОМА

Досвід консервації пастозного живопису на картині А. Ф. Рибачук «Випробування» з фондів Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

Ключові слова: консервація, реставрація, А. Ф. Рибачук, пастозний олійний живопис на полотні.

Oleksandr Vyslobodov, Senior Lecturer of the Department of Technique and Restoration of Artworks at NAFAA;
Tetyana Tymchenko, PhD, Associate Professor, Head of the Department of Technique and Restoration of Artworks at NAFAA

Experience of pastose painting conservation in the “Initiation” by Ada Rybachuk from the collection of the National Academy of Fine Arts and Architecture, Ukraine

Abstract: The results of the conservation of the artwork *Initiation*, 1957 (176×432 cm) by the famous Ukrainian artist Ada Rybachuk are presented. The impasto painting technique and improper storage led to significant destruction of the work. Therefore, a conservation technique was developed for simultaneous alignment of rigid deformations of the canvas and gluing of the paint layer.

Key words: conservation, restoration, Ada Rybachuk, pastose oil painting on canvas.

Картина відомої української художниці А. Ф. Рибачук (1931–2010) «Випробування» є її дипломною роботою, створеною за мотивами життя людей на крайній Півночі. Цікаво, що, починаючи з лютого 1957 р., вона якийсь час (принаймні до квітня, коли відбувся захист) експонувалася у виставковому залі Дирекції художніх виставок (вул. Володимирська, 56), як свідчить паперова етикетка на зворотному боці. На зворотному ж боці містяться ескізи майбутньої картини, зроблені вугіллям.

Основа картини розміром 176×432 см зшита (по висоті) з полотна різного ґатунку: центральна частина (шириною 267 см) – це ляне фабричне середньозернисте полотно з білим ґрунтом, хорошої якості; на ньому спочатку був написаний інший твір (можливо, не завершений). По лівому й правому краях (не виключено, що у процесі роботи) були дошиті (на швейній машинці) вузькі смуги лляного (ґрунтованого вручну)

Section 1. Challenges of studying Ukrainian art from ancient times to the beginning of the 20th century

та бавовняного (лише проклеєного) полотна, зліва шириною 18; 17; 10,5; 60 см та справа – 29; 11,5; 18 см. Живопис є надзвичайно щільним і пастозним (1–1,5 мм).

Картина зберігалася протягом майже 60 років у фондах кафедри живопису та композиції НАОМА, намотаною на вал фарбовим шаром усередину, що й спричинило значні дефекти і руйнування. За час зберігання у такому стані олійний фарбовий шар, за рахунок полімеризації олійного в'язива, затвердів і значною мірою втратив еластичність. Особливо крихкими виявилися ділянки живопису, де зображена земля, оскільки під ними знаходиться більш ранній фарбовий шар, а зв'язок верхнього живопису з нижнім значно послаблений. Також втрата еластичності та тривале неправильне зберігання спричинили появу стійких, дуже жорстких деформацій полотна. Фарба в цих та багатьох інших місцях відшарувалася і зламалася (на площі 60–70 %), що спричинило осипання й втрати (до 20 %) та зсуви фарби зі своїх місць. Деформовані та зім'яті були окрайки; полотна мало кілька кутopodobних та округлих проривів.

Навесні 2022 р. колективом кафедри живопису та композиції картину було розгорнуто, вона лежала на підлозі, застеленій плитами ДВП. У липні було проведено заходи з консервації, підібрані експериментальним шляхом. Зсунуті шматки фарби було повернуто на їхні місця. На темні ділянки живопису нанесено флейцом циклогексанон і вкрито їх поліетиленовою плівкою для пом'якшення жорсткої та деформованої фарби; поверх плівки покладені ковдри, а зверху – креслярські дошки з вантажем (10–15 кг), для того щоб, наскільки це можливо, вирівняти основу та фарбовий шар (експозиція від 14 до 24 год). Під частково вирівняний у такий спосіб фарбовий шар підпускалася з пензля та шприцом акрилова смола Plexisol 550-40, розбавлена в суміші розчинників (сольвенті) в об'ємних пропорціях 1 : 4, з подальшим просушуванням під холодним «дихаючим» пресом: поверхня накривалася сухим цигарковим папером і далі фланелевою тканиною та креслярською дошкою з вантажем 10–15 кг. Експозиція пресу – 48 год. Ділянки зі світлими фарбами (небо) не оброблялися циклогексаном, оскільки вони менш пастозні. Пом'якшення їх було здійснено за рахунок сольвенту, в якому розчинено смола Plexisol 550-40. Під час поступового відновлення зв'язку та усування деформацій картина фіксувалася на ДВП, з поступовим розтягуванням у горизонтальному напрямку. Були також зведені прориви (у стик, на 8 % полівінілбутираль в етиловому спирті), вирівняні та дубльовані окрайки, а далі картина натягнута на постійний новий підрамкований. Роботи планується продовжити. Таким чином, за складністю проведених процесів консервації картина стала справжнім «Випробуванням» для викладачів кафедри техніки та реставрації НАОМА.

